

9e JAARGANG
NUMMER 11
DECEMBER 1973

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

Handwritten text, possibly a date or reference number, located in the top right corner.

DAAD
EN
GEDACHTE

+++++
+ BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT +
+ HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF. +
+ BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF +
+ MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN +
+ HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER +
+ GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE- +
+ GRIP. +
+++++

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or additional notes.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd
aan de problemen
van de zelfstandige
arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE
bijdragen

Red. en am.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam-W.
Postgiro 307695

DE PARAPLU VAN DE ITALIAANSE C.P.

In juni 1972 hebben wij in "Daad en gedachte" aandacht besteed aan de positie en de politiek van de Italiaanse C.P. 1). Dat gebeurde naar aanleiding van een gesproken portret van die partij, dat werd uitgezonden door de "Hessische Rundfunk". De samenstellers ervan, Rudolf Höch en Claudio Pozzoli, demonstreerden in de precies één uur durende uitzending het volslagen burgerlijk karakter van de zogenaamde C.P.I. Aan het slot ervan vernamen de luisteraars de verzekering van Sergio Segre, lid van haar centrale comité, dat de Italiaanse C.P. de bestaande maatschappij niet ten val wil brengen. Die verzekering vormde als het ware het sluitstuk van een bewijsvoering, waaraan, naarmate de uitzending vorderde, hoe langer hoe minder viel te tornen. De Italiaanse C.P. kwam er uit naar voren als een partij, die in géén geval een proletarische omwenteling nastreeft - integendeel een dergelijke omwenteling juist wil verhinderen - en die zich alleen nog maar in de oppositie bevindt, doordat bepaalde delen der Italiaanse bourgeoisie haar ware karakter nog niet hebben herkend. Dat grote delen der Italiaanse heersende klasse dat echter al wél hebben gedaan, werd in de bewuste uitzending geïllustreerd met een uitspraak van de Italiaanse historicus Luigi Cortesi, die van mening is, dat de C.P. in zijn land voor de grootindustrie acceptabel is geworden en dat zij en de grootindustriëlen elkaar zeker zullen vinden.

De reden, dat wij op deze plaats aan ons artikel van destijds en aan de uitzending herinneren, moet gezocht worden in recente ontwikkelingen, die zich in de Italiaanse C.P. hebben voorgedaan. Zij die destijds de uitzending beluisterden, hoorden onder meer een uiteenzetting van haar secretaris-generaal Enrico Berlinguer, die er op neerkwam, dat er getracht moest worden de scheidsmuur te slechten tussen de C.P. en het traditionele regeringsblok. Berlinguer noemde dat "de politiek van de democratische ommekeer". De "ommekeer" bestond dan daarin, dat bepaalde burgerlijke partijen hun ongemotiveerd wantrouwen jegens de C.P. zouden opgeven. Partijbestuurder Carlo

1) "Enkele aspecten van het bolsjewisme in Italië", "Daad en Gedachte" van juni 1972, blz. 12 e.v.

Galluzzi sprak van de vorming van een "historisch blok", waarvan, blijkens een nadere toelichting van Segre, de katholieke democraten een integrerend deel zouden moeten uitmaken. Galluzzi herhaalde dat op een ietwat genuanceerdere, zo men wil op een ietwat diplomatiekere manier. "Wij mikken", zo verklaarde hij, "niet op een samenwerking met de christendemocraten zoals ze nu zijn. Onze manoeuvres zijn er op gericht, die krachten binnen de Democrazia Cristiana de overhand te doen krijgen, die, ofschoon ze verre van socialistisch zijn, niettemin een maatschappelijke hervorming wensen." De samenstellers van de bewuste radiouitzending lieten onmiddellijk na deze verklaring van Galluzzi een uitspraak van de filosoof Lucio Colletti volgen, waarmee het ballonnetje van de C.P.-bestuurder radikaal werd doorgeprikt. "De politiek van de C.P.I.", zo zei hij, "is er op gericht, hoe en op welke basis dan ook een akkoord en een samenwerking met de christendemocratische partij tot stand te brengen." De bedoeling van Colletti kon nauwelijks worden misverstaan. De bewering, dat de Italiaanse C.P. niet zou willen samenwerken met de christendemocraten "zoals ze nu zijn" beschouwde hij als hol gezwets. Realistisch achtte hij slechts haar verzekering, dat zij haar krachten met die van de Democrazia Cristiana wilde bundelen. Met andere woorden: als het er op aan kwam, zou de C.P. aan een "democratische ommekeer" van de "Democrazia Cristiana" bepaald niet blijven vasthouden. De juistheid van Colletti's zienswijze is in de achter ons liggende weken onomstotelijk gebleken.

Het portret van de Italiaanse C.P. werd door de "Hessische Rundfunk" in de maand februari van 1972 uitgezonden. Niets wijst er sedertdien op, dat er binnen de Democrazia Cristiana een radikaliserings- of democratiseringsproces op gang gekomen is. Niettemin heeft de C.P. er blijk van gegeven, dat het haar met de samenwerking met die partij meer ernst is dan ooit tevoren. Partijsecretaris Berlinguer heeft in een aantal stellingen de samenwerking met de christendemocraten een `n o o d z a k e l i j k h e i d` genoemd. Niet voor een zogenaamd "links alternatief" - zoals dat door de zusterpartij in Frankrijk wordt nagestreefd - pleit de machtigste man in de CPI, maar voor een alternatief, dat door hem als "democratisch" wordt gedefinieerd en gepresenteerd wordt als een "historisch compromis". Daarbij heeft Berlinguer het bedrieglijk maskertje, dat het hem slechts om een samenwerking met de "progressieve krachten" in de Democrazia Cristiana te doen zou zijn, volledig laten vallen. De lijn, die door Colletti ruim anderhalf jaar geleden werd waargenomen, is verder doorgetrokken.

Het politieke standpunt van Berlinguer werd gecommentarieerd in de "Nieuwe Rotterdamse Courant" van 15 november 1973. In het bewuste commentaar wordt geconcludeerd, dat de Italiaanse C.P. "geen links blok wil". De reden daarvan zoekt de NRC-commentator in de gebeurtenissen in Chili, in wat hij noemt: "de mislukking van Allende's Chileense Volksfront-experiment". Hij wijst er in dat verband op, dat de Chileense tragedie o.a. in Italië een intensieve discussie heeft ontketend over mogelijke parallellen, met het gevolg, dat de Italiaanse C.P. elke strategie verwerpt die haar "zou isoleren en die zou leiden tot een scheiding tussen arbeiders en middenklasse".

Wie dit opstel tot dusver aandachtig heeft gelezen, zal begrijpen, dat wij de kijk van de NRC-commentator op de politiek der Italiaanse bolsjewisten in het geheel niet delen. Wij beschouwen het als volkomen onjuist, om een politiek, die de P.C.I. een kleine twee jaar geleden al nastreefde - zie de hierboven weergegeven karakteristiek van Lucio Colletti - te verklaren met behulp van de Chileense staatsgreep van september '73. Wij zien het

veeleer zo, dat de Italiaanse C.P. de gebeurtenissen in Chili alleen maar heeft gebruikt (en dan nog, naar wij aanstonds zullen zien op een zeer onzindelijke manier) om een politiek te verdedigen, die zij al lang volgde en die regelrecht voortspuit uit haar eigen burgerlijk karakter en de specifieke maatschappelijke en politieke verhoudingen in het eigen land.

Afgezien ervan, dat wij het voor belachelijk houden om een uit 1971/'72 daterende politiek te verklaren met een historisch feit uit september 1973, is er nóg een reden, waarom er tussen de stellingen van Berlinguer en Chili géén verband valt te construeren: de ontwikkelingen in dat Zuidamerikaanse land kunnen met de ontwikkelingen in Italië in het geheel niet worden vergeleken, aangezien Chili een land is, waar de b u r g e r l i j k e revolutie nog altijd niet voltooid is en waar modern kapitalistische verhoudingen - die Allende juist trachtte te scheppen - nog totaal ontbreken 2). Wie het Chileense "volksfront" met een politiek verschijnsel in West-Europa wil vergelijken, zal moeten teruggaan tot de tijd van de revoluties van 1848. Vanzelfsprekend kunnen er uit Allende's nederlaag wél bepaalde algemene lessen worden getrokken. Eén ervan is, dat de exponenten van de burgerlijke omwenteling een ingekankerd wantrouwen koesteren jegens hun proletarische hulptroepen en uit vrees voor de arbeidersklasse er altijd toe neigen, háár machtsontwikkeling zoveel als maar mogelijk af te remmen. Het is een les, die Karl Marx al trok, nadat in juni 1848 de Franse generaal Cavaignac de Parijse arbeiders had neergesabeld. Maar het is niet de les, die de Italiaanse C.P. trekt, wanneer zij ten aanzien van de Chileense gebeurtenissen stelling neemt. Zij zegt niet: Allende werd verslagen, doordat hij verzuimde de arbeiders te bewapenen en de reactionaire strijdkrachten te ontwapenen, nee zij wijt de val van Allende aan de Chileense christendemocraten, die het "gevaar van rechts" zouden hebben onderschat.

De onjuiste interpretatie der Chileense gebeurtenissen berust geenszins op een gebrek aan inzicht van de Italiaanse C.P. Het is - we zeiden het reeds - een onzindelijke interpretatie, die met een bepaalde bedoeling wordt gehanteerd. De Italiaanse C.P. gebruikt de val van Allende niet ter verdediging van een politiek, die de kracht van de Italiaanse arbeiders zou kunnen versterken; zij zegt niet tot de Italiaanse arbeiders: kijk maar eens naar Chili, dan zie je hoe onbetrouwbaar de christendemocraten zijn, nee, zij zegt tot de christendemocraten: accepteer ons als bondgenoten tegen een gevaar van rechts.

Alvorens er, op te wijzen, dat deze redenering nóg onzindelijker is dan reeds bij een eerste analyse blijkt, moeten wij nadrukkelijk opmerken, dat wij de geschilderde houding van de Italiaanse C.P. haar geenszins als een ernstige "fout" aanrekenen. Wie dat doet gaat er, bewust of onbewust, van uit dat de C.P. de arbeidersklasse vertegenwoordigt en een "arbeiderspolitiek" zou moeten voeren. Dat nu is geenszins het geval. De C.P. is een burgerlijke partij, die naar kapitalistische hervormingen streeft. Als zodanig is haar streven naar een bondgenootschap met de Democrazis Cristiana volkomen logisch en als zodanig is het al even logisch, dat zij naar een versterking van de arbeidersmacht helemaal niet streeft, ja daar zelfs fel tegen gekant is. Het is zelfs zo, dat men er de Italiaanse C.P., juist omdat zij een burgerlijke partij is, geen verwijt van kan maken, dat zij de Chileense gebeurtenissen op háár wijze interpreteert. Niet in die interpretatie, die van een

---

2) Zie over Allende: "De kater in de volière", Daad en Gedachte", oktober 1973, blz. 4 e.v.

niet-proletarische gezichtshoek uit geschiedt, schuilt haar grootste onzinnelijkheid, maar in het feit, dat zij haar afkeer van het ook in Italië hand over hand toenemend zelfstandig optreden van de arbeiders verbergt door van een gevaar "van rechts" te spreken, waar zij een gevaar van "links" of juist gezegd: een gevaar van de zijde der arbeiders, bedoelt. Zou men, de verschillen die dat zinloos maken ten spijt, de politiek van de Italiaanse C.P. tóch aan de tot voor kort in Chili bestaande situatie willen toetsen, dan moet gezegd worden, dat de Italiaanse C.P., op een totaal andere wijze even burgerlijk als Allende, een soortgelijke politiek voert als hij gedaan heeft. Men zou die politiek aldus kunnen karakteriseren, dat zij bij de christendemocraten in het gevlucht tracht te komen uit angst voor wat de arbeiders zouden kunnen ondernemen. Met andere woorden: men zou kunnen beweren, dat de Italiaanse C.P. de nederlaag van Allende aangrijpt om met een trucje de door haar reeds sinds jaaren dag gevoerde politiek van Allende te propaganderen. Maar het is ons hier slechts om een karakteristiek te doen en wij herhalen met klem wat wij zopas al hebben gezegd: iedere vergelijking tussen Italië en Chili is volstrekt onmogelijk!

Een veel leerzamer stukje over de koers der Italiaanse C.P. dan dat in de N.R.C. troffen wij aan in het weekblad "De Groene" van 14 november. De schrijver ervan is niet zo dwaas om de verklaring ervoor ergens ver buiten Italië te zoeken. Inplaats daarvan vermeldt hij een aantal feitelijkheden omtrent de politieke situatie in dat land, die ertoe bijdragen op de positie van de C.P.I. een duidelijker licht te werpen.

In de eerste plaats wijst hij er op, dat de Democrazia Cristiana, ofschoon zij - "terwille van haar achterban", zou de vroegere secretaris van de Scheepvaartvereniging-Zuid, de heer Backx, zeggen - officieel een akkoord heeft afgewezen, in werkelijkheid met de toenaderingspoging van de CP wel degelijk ingenomen is.

In de tweede plaats geeft hij met enkele volzinnen van de binnen die Democrazia Cristiana heersende situatie een typering, waaruit blijkt, dat zij nog in geen enkel opzicht enige neiging vertoont om zich te democratiseren. Zowel het een als het ander draagt er reeds veel toe bij de werkelijke betekenis van de CP-politiek te preciseren. Nog belangwekkender echter zijn de citaten, die "De Groene" brengt uit een artikel van Giorgio Amendola, de tweede man in de partij, die naar de pen greep om de stellingen van Berlinguer met ijver te verdedigen.

Giorgio Amendola is een opportunistische realist. Höch en Pozzoli schilderden hem in hun uitzending voor de "Hessische Rundfunk" als de man in het partijbestuur, die zelfs bereid was - en nog altijd is - om de naam van "Communistische" partij te laten vallen, terwille van een grotere politieke manoeuvreerbaarheid. Wie van een dergelijke opstelling kennis draagt, zal met des te groter belangstelling zijn zienswijze vernemen. Wij laten het desbetreffende citaat uit "De Groene" hier onverkort volgen:

"In de heksenjacht der vijftiger jaren kon het zover komen, dat een anti-communist liever een longontsteking kreeg dan de paraplu van een communist te accepteren. Nu echter zijn er heel weinig mensen die niet al te graag willen schuilen onder de paraplu van de communist. Nog nooit zijn communisten zo geëerd en bemind."

Betekent dit, dat de niet-communisten zijn veranderd? Nee! Betekent het, dan dat de communisten veranderd zijn? Evenmin! Het betekent, dat de niet-communisten zijn gaan inzien, dat de Italiaanse communisten allesbehalve de

hoogstgevaarlijke lieden zijn, waarvoor ze ten onrechte door sommigen zo geruime tijd werden aangezien.

"De Groene" wijst zeer terecht op het belangrijke feit, dat Amendola zijn artikel niet in de eigen partijpers publiceerde, maar in het liberale, te Milaan verschijnende dagblad "Corriere della Sera". Het zou, zegt "De Groene", weleens kunnen duiden op een zekere sympathie van de meer vooruitstrevende industriële bourgeoisie in het Italiaanse noorden voor de samenwerkingstheze. Men behoeft zich het "portret" van de Italiaanse C.P. door Höch en Pozzoli maar te herinneren, om te beseffen hoezeer "De Groene" op het juiste spoor zit. Zij schilderden hoe sterk de moderne vleugel van het Italiaanse kapitalisme (FIAT b.v.) bij een sociale wapenstilstand en een "huwelijk" met de C.P. geïnteresseerd is.

De Christendemokraten, constateert "De Groene", weten eigenlijk niet goed raad met de kompromiszoekende PCI; enerzijds meent men, dat de communisten toegeven dat ze nooit de 51% zullen halen anderzijds is het overduidelijk dat regeren zonder communisten onmogelijk is.

Deze woorden van "De Groene" bevatten op zichzelf niets nieuws. In de uitzending van de "Hessische Rundfunk" werd er al op gewezen, dat de Italiaanse C.P. zelf inderdaad niet aan die 51% gelooft en niettemin, als gevolg van haar sterke positie toch al als een mede-regerende partij moet worden aangemerkt. Maar interessant is wat "De Groene" hierop onmiddellijk volgen laat. Het blad geeft dan namelijk weer de zienswijze van Amendola weer om hem vervolgens opnieuw letterlijk aan te halen:

Maar de tijd dringt, maant Amendola, men moet tot duidelijke afspraken komen. Omdat

"in geval van noodweer, zelfs de paraplu van de communisten wel eens geen uitkomst meer kan bieden."

Wij hebben daareven Giorgio Amendola een r e a l i s t genoemd. Zijn beeld, waarin het door de PCI aan de Democrazia Cristiana aangeboden akkoord vergeleken wordt met een, vanwege het dreigende noodweer ter beschikking gestelde paraplu, is van dat akkoord de meest realistische schildering die zich denken laat. Het komt er nog slechts op aan nader te definiëren, wat of Amendola wel met het "noodweer" heeft bedoeld. Naar onze overtuiging bepaald niet een eventueel van "rechts" dreigend gevaar. Het is niet onmogelijk, dat sommigen het zo verstaan hebben en dat Amendola op een dergelijk misverstand ook gespeculeerd heeft. Hij zal zich tegelijkertijd gerealiseerd hebben, dat de verantwoordelijke leiders der Democrazia Cristiana hem onmogelijk verkeerd begrijpen konden. Die vooraanstaande christendemokraten weten, dat Amendola, evenmin als zij zelf, voor rechts geen enkele vrees koestert. Zij weten maar al te goed, hoe de Italiaanse C.P. in nauwe samenwerking juist met de katholieken de door progressieve krachten voorbereide echtscheidingswet torpedeerde. De Democrazia Cristiana weet evenals iedereen, die met de historie van de Italiaanse C.P. vertrouwd is, dat Italië's bolsjewieken alleen maar de zelfstandige strijd van de arbeiders vrezden. Waar de CPI bang voor is, dat zijn de "wilde" stakingen, een herhaling van de "hete herfst", een situatie, waarbij zij de greep verliest op de massa en ook in Italië de burgerlijke orde van zaken aan het wankelen raakt.

"Het noodweer", dat is voor de Italiaanse C.P. de rijzende vloed van het autonome arbeidersoptreden. Wat Amendola tot de burgerlijke ordebewaarders verkondigt is dit, dat zij, bij het slaan van het kritieke uur zich het beste kunnen redden onder de paraplu van het bolsjewisme.

V I J F   S T E L L I N G E N   O V E R   C H I L I

Bij dit nummer van "Daad en Gedachte" treft de lezer een pamflet aan, dat handelt over de jongste gebeurtenissen in Chili en dat werd samengesteld door een aantal Belgische kameraden uit Gent. We hebben er, om twee redenen, graag aan willen meewerken om de daarop afgedrukte vijf stellingen onder de aandacht van onze lezers te brengen.

De eerste en voornaamste reden is natuurlijk, dat we het voor ieder belangstellende van betekenis achten om kennis te kunnen nemen van hetgeen er aan opvattingen in zó duidelijk geestverwante groepen leeft.

De tweede reden is, dat we het, wat het w e z e n van de zaak betreft, met de inhoud van deze vijf stellingen volledig eens zijn. Het standpunt van de desbetreffende Belgen komt in grote lijnen overeen met onze eigen zienswijze, zoals we die kort na de val van Allende in "Daad en Gedachte" hebben weergegeven. Het is een zienswijze, die we vrijwel nergens hebben aangetroffen en die zich scherp onderscheidt van de gebruikelijke opvattingen der traditionele "linkerzijde".

Het bovenstaande - waarmee we ons i n h e t a l g e m e e n met de inhoud van de Belgische stellingen akkoord verklaren - wil natuurlijk allerminst zeggen, dat we ook ieder woord daarvan onderschrijven. Er vallen heel duidelijk bepaalde verschillen op. Het betreft hier weliswaar detailzaken, maar ook details hebben hun betekenis. We willen daarom nader op ze ingaan. We geloven, dat wanneer we dat doen, met de Belgische makers, juist vanwege het feit dat ze zo dicht bij ons staan, een vruchtbare gedachtenwisseling kan ontstaan.

In de eerste stelling wordt de "avant-garde-partij" (de voorhoede-partij) "het Deus ex Machina" (vrij vertaald: het wondermiddel) van het seniele bolsjewisme genoemd. Inderdaad: de voorhoedepartij is bij de bolsjewiki van alle schakeringen het recept voor alle kwalen. Maar is het, vragen wij ons af, wel juist om het bolsjewisme "seniel" te noemen? Is het niet veeleer zo, dat het bolsjewisme, verre van seniel te zijn, zich nog altijd krachtig aandient in al die situaties, waarin de arbeidersklasse, als gevolg van de maatschappelijke ontwikkeling, nog niet sterk genoeg is om haar eigen klassemacht te vestigen, maar toch niet geheel genegeerd kan worden, zodat een om de een of andere reden noodzakelijke of gewenste staatskapitalistische economie om een politiek regiem (een politieke bovenbouw) vraagt, dat op bedriegelijke wijze voorwendt "in het belang van de arbeiders op te treden?"

In de tweede stelling wordt geconstateerd, dat "in een onderontwikkeld land een hoogontwikkelde klassestrijd was opgestaan". Dat Chili nog altoos een onderontwikkeld land is, onderschrijven we. Maar is het ook juist om de strijd van de Chileense arbeiders "hoogontwikkeld" te noemen? Onder een hoogontwikkelde klassestrijd verstaan wij een strijd, waarbij de arbeiders zich al in de radenvorm organiseren en de fase, waarin zij aan de leiband van politici en vakbondsbestuurders lopen achter zich hebben gelaten, al was het desnoods maar tijdelijk. Een dergelijke strijd hebben wij in Chili niet kunnen waarnemen. De arbeiders beschouwden Allende nog als hun grote voorman en hun leider. Niet ter verdediging van hun eigen strijdorganen (hetzij raden of het begin daarvan, hetzij autonome actiecomité's, die wélbeschouwd trouwens ook al raden in de kiem zijn) vochten zij, maar zij stredden voor het regiem-Allende en zijn regeringsprogram. Dat juist vormde hun zwakte.

Met de derde stelling zijn wij het geheel eens. Juist wat daar wordt

opgemerkt over de schijn-oppositie, die zich de produktiemiddelen wil toe-eigenen, zogenaamd "ten dienste" van de uitgebuite klasse, bewijst ons inziens, dat het bolsjewisme - zoals we hierboven constateerden - helaas nog steeds springlevend is. Overigens vragen we ons ten aanzien van deze derde stelling alleen maar af, waarom onze Belgische vrienden het Griekse woord "xenophobia" hebben gebruikt inplaats van de goed-Nederlandse og goed-Vlaamse uitdrukking "vreemdelingenhaat". Maar deze laatste opmerking behelst natuurlijk géén inhoudelijke kritiek.

In de vierde stelling wordt met zoveel woorden gezegd, dat het Chileense proletariaat het partij- en regeringsprogramma van Allende letterlijk wilde nemen. Dat onderstreept, menen wij, nu net precies hetgeen wij zojuist ten aanzien van de tweede stelling hebben opgemerkt. Inderdaad, op het moment dat dit gebeurde werd de tegenstelling duidelijk tussen de woorden en de reële inhoud van Allende's bewind. Dat de arbeiders en boeren toen voor zichzelf begonnen te handelen, houden we voor juist. Of ze óók voor zichzelf begonnen te spreken is iets wat we betwijfelen. Het hangt er van af, wat of de Belgische vrienden daarmee precies bedoelen. Als ze daarmee willen uitdrukken, dat de Chileense arbeiders zich de tegenstelling tussen hun eigen belangen en die van het Allende-bewind bewust waren, dan onderschrijven wij dat niet. Het is zeer wel mogelijk - ons ontbreekt het feitenmateriaal om dat volledig te kunnen beoordelen - dat de diverse comité's in de fabrieken en op het land een "raden-tendens" hadden indien men ze projecteert tegen onze, westerse ervaring. Maar wij menen, dat men met dat soort projecties uiterst behoedzaam moet zijn, aangezien de grote verschillen in ontwikkeling tussen het modern-kapitalistische westen en de derde wereld van Latijns-Amerika er geen solide basis aan geven. Vandaar ook, dat wij betwijfelen of de onderdrukten in Chili inderdaad begrepen, zoals de Belgische kameraden betogen, "dat de produktie kon draaien zonder staats- of vakbonds'bijstand". Naar ons gevoel waren de Chileense arbeiders aan een dergelijk besef nog niet toe. Daarom handhaven wij ook in dit opzicht hetgeen wij over stelling 2 hebben opgemerkt.

Van stelling vijf onderschrijven we de eerste zinnen geheel en al. Ten aanzien van hetgeen er op volgt vinden we, dat het teveel het karakter van een "recept", van een "aanbeveling" draagt. Het is volkomen juist, dat de wilde stakingen in het westen en het kiemend verzet in het oostblok fundamenten voor een nieuwe wereld in zich dragen. Maar wie te kennen geeft wat daarmee gebeuren moet loopt ons inziens het gevaar in dezelfde positie als alle voorhoede-partijen of voorhoede-groepen te geraken, die ook voortdurend maar "wijze lessen" aan de arbeiders uitdelen en luidkeels verkondigen wat of de arbeiders moeten doen. Niet om recepten gaat het, maar om het blootleggen van de werkelijke betekenis van het arbeidershandelen als basis voor een algemene discussie.

Maar zoals gezegd: dit alles is - althans voor wat de vijf stellingen over Chili betreft - een detailkritiek. De kijk van onze Belgische makers op de "derde wereld", hun opvatting, dat daar nergens, maar dan ook nergens van arbeidersmacht (en dus van socialisme) sprake is, komt, evenals hun beoordeling van het Allende-bewind, geheel overeen met onze visie.

=====

Bestelde u reeds de brochure "Maar hoe dan? Enige gedachten over een socialistische samenleving." Door het overmaken van f 2.- ontvang u deze brochure franco per post.

D i s c u s s i e - a r t i k e l

O V E R " R E C H T V A A R D I G E V E R D E L I N G " B I J
C O M M U N I S T I S C H E P R O D U K T I E

Kort geleden woonde ik met een van mijn makkers uit de groep "Daad en Gedachte" een vergadering bij, die belegd was om van gedachten te wisselen over de problemen die zich voordoen bij een communistische produktie en distributie. In de loop van de discussie hoorde ik hem de opvatting verdedigen, dat in een samenleving, waarin niet langer - zoals in het kapitalisme - de w a a r d e van de waar arbeidskracht de maatstaf der consumptie zou zijn, maar het m a a t s c h a p p e l i j k g e m i d d e l d e a r b e i d s u u r , niettemin in zeer bijzondere gevallen van die maatstaf diende te worden afgeweken.

Als voorbeeld noemde hij o.a. de mijnwerkers, die uitermate zwaar werk verrichten. Zou - daar liep als ik het goed begrepen heb, zijn redenering op uit - de maatstaf van het maatschappelijk gemiddelde arbeidsuur óók voor hen worden gehanteerd, dan zou dat een miskennis van hun bijzondere arbeidsomstandigheden inhouden. Er zou derhalve ten opzichte van hen een onrechtvaardigheid worden gepleegd.

De oplossing, dat wil zeggen de opheffing van die onrechtvaardigheid, zag hij in de mogelijkheid om b.v. drie uur arbeid door hen verricht, gelijk te stellen met, pak weg, vijf uur arbeid van een andere categorie.

Ter sprake kwam ook de arbeid van bijvoorbeeld een chirurg, die dermate inspannend kan zijn, dat zo'n man om wat te noemen niet meer dan één of hooguit twee operaties per dag kan verrichten, zodat ook voor hém een dergelijke "afspraak" diende te worden gemaakt als voor de mijnwerker.

Al tijdens de discussie heb ik te kennen gegeven, dat ik mij met deze kijk op de problemen van een communistische consumptie niet verenigen kon. De tijd ontbrak om er tijdens de vergadering dieper op in te gaan. Mijn vriend en ik zijn er na afloop der bijeenkomst onder elkaar op teruggekomen.

Ik heb toen uiteengezet, dat ik een "oplossing" als door hem aangegeven niet kon accepteren, omdat daarmee volgens mij in de wereld der vrije en gelijke producenten via een achterdeur weer de ongelijkheid zou worden geïntroduceerd.

Mijn makker betwistte dat met het argument, dat hem volstrekt niet zo iets als de "prestatie-beloning" van het kapitalisme voor ogen zweefde en dat ik vooral niet uit het oog moest verliezen, dat de vaststelling:

zoveel uur van de ene categorie = zoveel uur van de andere categorie

n i e t - zoals onder het staatskapitalisme met economische grootheden het geval is - door een "opperste economische raad" of door een "rode" directeur zou geschieden, maar door de arbeidersraad van het betrokken bedrijf dan wel de raden van de betrokken bedrijfstak, dus door de producenten zélf.

Ik heb over zijn argumentatie nagedacht, maar ik raakte er, hoe langer ik nadacht, hoe langer hoe minder van overtuigd. Ik zal hier proberen duidelijk te maken waarom.

Uitgangspunt bij mijn zienswijze - ik geef toe, dat ik dit bij de eerste onderlinge gedachtenwisseling onvoldoende heb beklemd - is iets dat

ook mijn vriend mij niet zal tegenspreken, te weten het feit, dat produktie, distributie en consumptie elkaars vormen wederkerig bepalen. Dat betekent, dat bij een kapitalistische vorm van de produktie onverbreekelijk een kapitalistische distributievorm behoort en een kapitalistische vorm van de consumptie. Omgekeerd zit aan een communistische produktievorm een communistische distributie en een communistische vorm van consumptie vast.

De wederzijdse verschillen van opvatting treden pas aan de dag bij nadere beschouwing. Mijn vriend en ik zijn het ongetwijfeld nog volledig met elkaar eens als ik stel, dat wie aan het produktieproces deelneemt als een loonarbeider, ook als loonarbeider deelneemt aan de consumptie: wie loonarbeider is ontvangt van de maatschappij ter consumptie zoveel goederen terug als overeenkomt met de waarde van zijn arbeidskracht 1). Maar onderschrijft mijn vriend óók, dat vrije en gelijke producenten - vanwege de maatschappelijke samenhang tussen produktie en consumptie - op gelijke wijze consumeren moeten? Als hij mij bevestigend zou antwoorden, dan waag ik het niet-temin dat op grond van zijn hierboven weergegeven uiteenzettingen te betwijfelen. Ik geloof, dat hij dit "op gelijke wijze consumeren" verwart met een consumptiewijze, waarbij de producenten evenveel krijgen. Volgens mij kan daarvan geen sprake zijn, omdat we nu eenmaal te maken hebben, n i e t met een communistische produktie zoals die naar believen zou kunnen worden uitgedacht, maar met een communistische produktie zoals die zich, als gevolg van de klassestrijd van de arbeiders, uit de huidige samenleving ontwikkelt. Ik zal daarop aanstonds nader terugkomen na eerst een paar fundamentele zaken te hebben belicht.

Het kardinale punt is namelijk, dat de producenten slechts dan waarlijk vrij en gelijk zijn, indien niet langer de waarde hunner arbeidskracht hun aandeel in het totale maatschappelijk produkt bepaalt, doch hun arbeidstijd 2). Voor vrije en gelijke producenten wordt door hun (hoeveelheid) arbeid tegelijk hun verhouding tot het maatschappelijk produkt bepaald. De arbeid is voor hen de maatstaf der consumptie, aangezien zij alleen op die wijze zélf de maatschappelijke produktie kunnen leiden en beheren.

Immers: het beschikkingsrecht over de produkten, waarom het begonnen is en dat (als middel daartoe) het beschikkingsrecht over de produktiemiddelen voorop stelt, kunnen de producenten noch individueel, noch willekeurig uitoefenen. Een gemeenschappelijke beschikking over het produktie-apparaat is slechts mogelijk indien de produktie bij gemeenschappelijk beheer verloopt volgens algemeen geldende regels, die voor al het maatschappelijk handelen de basis vormen.

Pas wanneer er voor alle producenten gelijke produktieregels worden geschapen worden de producenten tot gelijke producenten. Het maken van bindende regels voor de hele produktie, en niet bijvoorbeeld alleen voor LIP of voor de schoenfabriek in Fakenham, is de wezenlijke taak van de proletarische revolutie. De gelijkheid blijkt aldus geen "ethisch" en geen "moreel" begrip, maar een economische categorie.

De economische gelijkheid veronderstelt, dat er een algemeen geldende, vaste maatstaf is doorgevoerd, waarnaar alle berekeningen bij produktie én distributie (consumptie) zich voltrekken. De algemeen geldende, vaste maat-

1) Ik zie er hier derhalve van af, dat de prijs van de arbeidskracht lang niet altijd met de waarde daarvan overeenkomt. Dat is een probleem apart, dat voor de kwestie waar het hier om gaat buiten beschouwing kan blijven.

maatstaf is, dat alle bedrijfsorganisaties berekenen hoeveel arbeidstijd ze in de produktie hebben gestoken en daarmee berekenen voor hoeveel arbeidstijd ze weer aan grondstoffen, etc. kunnen opnemen 3).

Wat geldt voor de produktie en de consumptie (van grondstoffen) door bedrijven, geldt ook voor de individuele produktie en consumptie. De gelijke voorwaarden voor de individuele consumptie zijn slechts in de gelijke maatstaf voor de consumptie te vinden. Zoals het individuele arbeiduur de maatstaf is voor de individuele arbeid, zo is het individuele arbeiduur tevens de maatstaf voor de individuele consumptie. Daarmee is ook de consumptie maatschappelijk geregeld en beweegt ze zich in volkomen exacte banen.

Het doorvoeren van de sociale revolutie - géén politiek, maar een sociaal proces - is in wezen niets anders dan het doorvoeren van de maatstaf van het maatschappelijk gemiddelde arbeiduur in het gehele economische leven. Het dient als maatstaf voor de produktie en tegelijk als maatstaf voor het recht der producenten op het maatschappelijk produkt. Dát is het geheim van de communistische volkshuishouding. Wil de individuele arbeidstijd de maatstaf zijn voor het individueel te consumeren produkt, dan moet de hoeveelheid der produkten noodzakelijkerwijze aan dezelfde maat worden gemeten, en omgekeerd!

Waarmee we hier te maken hebben, is een communistische samenleving, niet zoals ze zich op haar eigen grondslagen heeft ontwikkeld, doch integendeel, zoals ze uit de kapitalistische maatschappij geboren wordt, een samenleving derhalve, die in alle opzichten, economisch, zedelijk, geestelijk, nog behept is met de kenmerken van de oude maatschappij waaruit zij is geboren. Dienovereenkomstig krijgt de producent exact terug wat hij haar geeft. Hij krijgt van de samenleving een aanwijzing, dat hij zo en zoveel arbeid geleverd heeft en onttrekt met deze aanwijzing zoveel aan de maatschappelijke voorraad consumptiemiddelen als evenveel arbeid kost. Dezelfde hoeveelheid arbeid, die hij de samenleving in de een of andere vorm gegeven heeft, krijgt hij in andere vorm terug. Kennelijk heerst hier hetzelfde beginsel dat de warenruil regelt, in zover deze de ruil van gelijkwaardige grootheden is. Inhoud en vorm zijn veranderd, daar onder de gewijzigde omstandigheden niemand iets geven kan behalve zijn arbeid en anderzijds niets in het bezit van individuen kan overgaan, behalve consumptiegoederen. Wat de verdeling der consumptiegoederen onder de individuele producenten betreft: hier heerst hetzelfde principe als bij de ruil van warenequivalenten. Er wordt onverschillig welke hoeveelheid arbeid in de ene vorm tegen evenveel arbeid in een andere vorm geruild. Wat de producenten ontvangen staat in verhouding tot de door hen geleverde arbeid. Zij zijn in die zin aan elkaar gelijk, dat aan dezelfde maatstaf van de arbeid wordt gemeten.

Dat meten aan dezelfde maatstaf (met het maatschappelijk gemiddelde arbeiduur als basis) leidt onvermijdelijk tot onrechtvaardigheden. En dat niet slechts omdat het hanteren van een maatstaf betekent, dat de individuele verschillen in de behoeften worden gehanteerd, maar ook om andere redenen, die in de verschillen tussen de diverse soorten van arbeid zijn gelegen. Ik hoef ze hier niet op te noemen. De makker met wie ik hier polemiseer heeft ze nauwkeurig onderkend. Maar hij vergist zich als hij meent, dat de plooiën op de door hem aanbevolen wijze kunnen worden gladgestreken. Want zolang niet de arbeid de maatstaf der consumpties is, zolang is er een "loon", het moge hoog of laag zijn en zolang de arbeid niet de maatstaf voor de consumpties is, is er geen direct verband tus-

sen de voortgebrachte goederen rijkdom en dit loon. Daarom berust, waar een dergelijke toestand heerst, de verdeling der goederen bij "hogere instanties". Is de arbeidstijd de maatstaf voor de individuele consumptie, dan betekent dat, dat de loonarbeid is afgeschaft en dat er géén meerwaardevorming plaats heeft. Er zijn geen "hogere instanties" nodig om het "volksinkomen" te verdelen.

Het gelijke recht op een bepaalde hoeveelheid maatschappelijke goederen bij gelijke (in tijd gemeten) hoeveelheid arbeid berust niet op de "rechtvaardigheid", maar dáárop, dat alleen op deze wijze de arbeiders zeggenschap in het bedrijfsleven kunnen uitoefenen. Op de basis van een "onrechtvaardigheid" derhalve begint de communistische maatschappij zich te ontwikkelen, tot ze het stadium heeft bereikt van: ieder naar zijn vermogen, ieder naar zijn behoefte. In dát stadium is de arbeidstijd niet langer de maatstaf der individuele consumptie.

Wat mijn vriend als "oplossing" voorstelt is een economische onmogelijkheid. Zijn antwoord, dat het de arbeiders zélf zijn, die - bijvoorbeeld - drie uur van een mijnwerker gelijk stellen aan bijvoorbeeld vijf uur van een timmerman, is daarom geen oplossing, aangezien het een onmogelijkheid is, aangezien bij een dergelijke vergelijking van twee (in tijd gemeten) hoeveelheden arbeid, die kwalitatief verschillen, beide tijdhoeveelheden, om met elkaar in het reine gebracht te worden, beide aan een bepaalde maatstaf zouden moeten worden gemeten, die niet de tijd is in dit geval, omdat het juist om de vergelijking van twee verschillende arbeidstijden gaat. Dat nu kan niet, omdat de tijd het enige is, waaraan de arbeid kan worden gemeten. En dat is nu de hele mop.

- 2) Ik zie er, gemakshalve, van af, hier en ook verderop in deze beschouwing telkens weer met nadruk te herhalen, dat het natuurlijk gaat om de maatschappelijk gemiddeld noodzakelijke arbeidstijd.
- 3) Zuiver terwille van de eenvoud van het betoog laat ik hier geheel en al buiten beschouwing, dat er vanzelfsprekend ook in een communistische samenleving een deel van het maatschappelijk produkt gereserveerd moet worden voor verbetering van het produktie-apparaat en ten behoeve van voorzieningen ten algemenen nutte. Ik kan dat gerust doen. Daarover bestaan er tussen mijn vriend en mij geen verschillen.

Cajo.

A n t w o o r d   a a n   C a j o .

Hoezeer het misschien ook te betreuren is, ook in een socialistische maatschappij (dus een maatschappij zonder bevoorrechtiging) zullen er werkzaamheden zijn, die extra zwaar of bijzonder onaantrekkelijk zijn. En toch zullen die werkzaamheden moeten worden verricht. Stel u voor en bedrijf of bedrijfstak, waar het werk extra zwaar of bijzonder onaantrekkelijk is. Door de vrije keus van arbeid (in een socialistische samenleving is ten enenmale iedere dwang uitgesloten) krijgt zo'n bedrijf of bedrijfstak te kampen met een tekort aan werkkrachten waardoor de produktie stagneert. Wat kan de gemeenschap in eerste instantie anders doen dan de producenten op te wekken dit bedrijf of bedrijfstak weer voldoende te bemannen? Doch wanneer deze opwek-

king zonder resultaat blijft? Wat te doen, wanneer het werkerstekort blijft en misschien wel steeds groter wordt?

Ik meen dat dit probleem is op te lossen door de werkers in zo'n bedrijf of bedrijfstak korter te laten werken. Wordt er in het algemeen 40 uur per week gewerkt, laat daar dan 30 uur per week werken, doch geef de werkers wel een bewijs voor 40 uur arbeid. De kortere arbeidstijd compenseert dan de extra inspanning of de bijzondere onaantrekkelijkheid.

Hier kom ik echter in conflict met Cajo, die vindt dat er dan geen sprake meer is van het gemiddelde maatschappelijk arbeidsuur als rekeneenheid. Volgens hem haal je dan in een gemeenschap van vrije en gelijke producenten de ongelijkheid via een achterdeur weer binnen. De arbeid zou dan niet meer de maatstaf der consumptie zijn. Er zou dan weer gesproken kunnen worden van "loon" en de verdeling der goederen zou weer moeten berusten bij "hogere instanties".

Natuurlijk ben ik het met hem eens, dat de arbeid de maatstaf der consumptie zal zijn, omdat alleen op die wijze de werkers zélf de maatschappelijke produktie kunnen leiden en beheren. Maar ik meen, dat de door mij genoemde methode daarmee niet in strijd is. Natuurlijk, in het algemeen is de arbeidstijd de maatstaf der consumptie. Dat uitzonderingen daarop niet mogelijk zouden zijn, zonder dat de ongelijkheid via een achterdeur weer wordt binnengehaald, is iets waarvan Cajo mij volstrekt niet heeft kunnen overtuigen. Ik kom daar straks nog op terug.

Natuurlijk kan een bedrijf alleen maar de kostprijs aan arbeidstijd van een produkt berekenen, wanneer daarin alle uren zijn verwerkt aan afschrijving van machines en gebouwen, aan arbeidstijd van de grondstoffen en aan arbeidstijd van de producenten in het bedrijf. Misschien heb ik wel iets vergeten, maar dat is niet belangrijk voor mijn betoog. Dat alles nu moet er in verwerkt worden om de exacte prijs van het produkt te kunnen vaststellen. Ja, zegt Cajo, maar dat kan niet, wanneer een bedrijf bijvoorbeeld grondstoffen heeft gekregen, waarin maar 30 uren zijn verwerkt, doch die zijn doorgegeven voor 40 uren. Volgens mij echter is dat zeer wel mogelijk. Laten we als voorbeeld maar weer de mijnwerker nemen, Stel dat een ton kolen 30 gemiddelde maatschappelijk noodzakelijke arbeidsuren bevat, die echter worden doorberekend voor 40 uren, vanwege de kortere werktijd der mijnwerkers. Betreft nu een bedrijf een ton kolen, dan verrekent hij daarvoor 40 uren in de produkten. Het enige wat er dan gebeurt is, dat de producenten in het algemeen als het ware iets van hun arbeidstijd afstaan ten behoeve van de mijnwerkers. Nou en? Ik zie niet in waarom dat de arbeidstijd als maatstaf voor de consumptie onmogelijk zou maken. En hoe Cajo dat dan weer "loon" kan noemen, waarbij "hogere instanties" nodig zijn om de hoogte van dat "loon" te bepalen ofwel voor de verdeling der goederen moeten zorgen, is mij een raadsel. Er is dan alleen een "regeling" getroffen. Niet door een "hogere instantie", maar door de Centrale Produktieraad, het centrale orgaan van het werkerscollectief. Met "loon", met de koop en verkoop van arbeidskracht heeft dat niets, maar dan ook niets te maken.

Maar, zegt Cajo, alleen de arbeidstijd kan de maatstaf der consumptie zijn en wanneer je daarop uitzonderingen gaat maken, dan haal je de ongelijkheid via een achterdeur weer binnen.

Natuurlijk, in het algemeen zal de arbeidstijd de maatstaf der consumptie zijn. Wie niet werkt zal niet eten en wie niets geeft aan de gemeenschap zal niets aan de gemeenschap kunnen onttrekken. Alleen wat men aan arbeidstijd aan de gemeenschap heeft gegeven, zal men in de vorm van producten weer aan

de gemeenschap kunnen onttrekken. Het klopt allemaal. Behalve dan dat we de zieken, de invaliden, de bejaarden, de studerende, de kunstenaars en noem maar op, niet aan de hongerdood kunnen prijsgeven. Zij allen geven niets aan de gemeenschap, kunnen niets geven, maar hebben wel het recht op een evenredig deel der geproduceerde goederen. Voor al deze mensen wordt ook een "regeling" getroffen. Niet door een "hogere instantie", maar door de Centrale Raden. Want niet alleen zal er in een socialistische maatschappij een deel van het maatschappelijk product moeten worden gereserveerd voor verbetering en/of uitbreiding van het produktieapparaat, ook voor voorzieningen ten algemene nutte zal dat het geval moeten zijn, zoals ook Cajo terecht in een noot opmerkt. Daarvoor is dus nodig, dat alle producenten een deel van hun arbeidsuren (dus van de door hen vervaardigde produkten) afstaan aan een "sociaal fonds" (ik weet geen beter woord), waaruit tevens wordt geput voor al die mensen, die niet kunnen werken. Hoeveel nu zullen de producenten daarvoor moeten afstaan? Volgens mij zal ook dit weer een "regeling" zijn die door de Centrale Raden wordt getroffen en niet door een "hogere instantie".

Welnu, ik zie geen principieel verschil tussen een "regeling", waarbij de producenten een deel van hun arbeidstijd afstaan ten behoeve van bijvoorbeeld die mensen, die door een lichamelijke of geestelijke handicap slechts in staat zijn een zeer beperkt aantal uren te werken en een "regeling", waarbij de producenten een deel van hun arbeidstijd afstaan ten behoeve van die mensen, die extra zware of bijzonder onaantrekkelijke arbeid moeten verrichten. Ik zie niet in, waarom dat het principe van het arbeidsuur als rekeenheid zou aantasten.

Mijn laatste bezwaar tegen het betoog van Cajo is, dat het geen alternatief biedt. Hij geeft toe, dat het een "onrechtvaardigheid" is, dat een bepaalde groep mensen extra zware arbeid of bijzonder onaantrekkelijk werk moet verrichten. Dat moeten we volgens hem dan maar accepteren, want "op de basis van een 'onrechtvaardigheid' derhalve begint de communistische maatschappij zich te ontwikkelen." Tot troost biedt hij ons echter de hemel van de ideale maatschappij: geven naar krachten, nemen naar behoefte. Hoe we echter ooit "naar behoefte" zullen kunnen nemen, wanneer door de "onrechtvaardigheid" in bepaalde sectoren de produktie stagneert, daarop geeft Cajo geen antwoord. En dat is juist het probleem waarom het mij ging.

Trouwens, tegen die "onrechtvaardigheid" heb ik niet alleen praktische bezwaren vanwege de mogelijkheid van stagnering van de produktie, maar ik heb er ook ethische bezwaren tegen. Misschien is dat niet gepast voor een "wetenschappelijke socialist", maar het is nu eenmaal zo. Voor mij als arbeider is de strijd tegen onrechtvaardigheid niet los te maken van mijn opvattingen.

Rest mij nog slechts de opmerking, dat ik mij er zeer wel van bewust ben, dat ik niet volledig zie, hoe de door mij genoemde methode van kortere arbeidstijd voor extra zware of bijzonder onaantrekkelijke arbeid in de praktijk zal werken. Als het eenmaal zo ver is zullen we de praktijk moeten laten uitmaken welke beroepen kortere werktijden zullen hebben. En of het wel doorvoerbaar is? Ik dacht van wel, maar heb daaromtrent natuurlijk geen zekerheden. En wellicht brengt de praktijk veel betere "oplossingen" aan het licht. Maar daarover ging de discussie van Cajo niet. Die ging alleen over het principe en daarop meen ik te hebben geantwoord.

Jaap.

E E N T V - R E P O R T A G E O V E R L I P

Om het maar meteen te zeggen: de documentaire over de strijd van de LIP-arbeiders in de Franse stad Besançon, die de KRO op dinsdag 13 november op de beeldbuis bracht, is ons bijzonder tegengevallen. Dat heeft niet gelegen aan de opzet. Evenals "Volkskrant"-tv-criticus Jan Bank, hebben we het een zinnige gedachte gevonden om - wat kennelijk de bedoeling was - de opnamen te voorzien van een Nederlands commentaar, dat beoogde de getoonde beelden "te vertalen naar Nederlandse verhoudingen", een vertaling, die er mogelijk toe zou kunnen bijdragen de a l g e m e n e, ook elders spelende facetten een speciaal accent te geven.

Dat van die opzet bitter weinig terecht zou komen, is iets dat we eigenlijk al van te voren vreesden. Voor dat Nederlandse commentaar toch had samensteller Frans Wijsen zijn keuze laten vallen op, zoals de omschrijving in het omroepblad luidde, "drie voormalige ENKA-bezitters". Dat was een wat vage omschrijving, waarachter zich verschillende dingen konden verbergen. Ging het om drie "gewone", willekeurig gekozen arbeiders? Of ging het om drie vertrouwenslieden/kaderleden van de vakbeweging? De vraag was niet zonder betekenis omdat men al naar gelang van het een of het ander een totaal verschillende interpretatie kon verwachten. De vraag was des te belangrijker, omdat de strijd van de LIP-arbeiders vormen heeft aangenomen, die in niet geringe mate afwijken van de traditionele vakbondsactie en die er dan ook prompt toe geleid hebben, dat de toporganen van de twee betrokken centrales in Parijs, in de affaire LIP duidelijk een ander - véél gereserveerder - standpunt hebben ingenomen dan bijvoorbeeld de plaatselijke bestuurders of de gedelegeerden van de bonden binnen het bedrijf zelf. Juist dus de vraag in hoeverre die beoordelingsverschillen de diverse plaatselijke vakbewegingsmensen of wel de actievoerende arbeiders zélf, al dan niet tot bewustzijn zijn gekomen, alsmede de vraag wat daaruit valt te concluderen voor de toekomstige verhouding tussen de vakbeweging en haar achterban, zijn de belangrijkste vragen, die men zich met betrekking tot de affaire-LIP kan stellen. Om deze te kunnen stellen echter, moet men de verschillen natuurlijk wél gezien hebben. Wat valt nu eerder te verwachten: dat gewone bedrijfsarbeiders, die dagelijks, in alle moderne industrielanden, op die verschillen worden gedrukt, ze opmerken of dat vertrouwenslieden, sterk bevangen in de vakbondstraditie en de vakbondsmythe, ze zullen waarnemen? Dát is iets, wat naar onze mening Frans Wijsen zich toch zou hebben moeten afvragen alvorens zijn commentatoren uit te kiezen. Gesteld dan, dat hij zoiets vanuit zijn bijzondere positie in de samenleving, zou hebben k u n n e n doen. Dat laatste betwijfelen we. Want het komt maar hoogst zelden voor, dat mensen, die als werknemer niet aan den lijve het arbeidersvijandige optreden van de vakbeweging ervaren, oog hebben voor dit probleem. Met andere woorden: er valt Frans Wijsen nauwelijks iets te verwijten. Maar daarmee is het bij zijn reprotage geleverde commentaar - kennelijk van drie vakbondskaderleden afkomstig - natuurlijk niet minder slecht.

Slecht is in dit verband niet eens de juiste uitdrukking. Het was erbarmelijk en stumperig, vlak en totaal nietszeggend. Al vrijwel direct in het begin kwam aan het licht, dat de drie ENKA-mensen van hetgeen zich in Besançon heeft afgespeeld totaal niet op de hoogte waren. Toen op het scherm enkele beelden werden vertoond van hetgeen er zoal gebeurde in de school, die door het gemeentebestuur van Besançon ter beschikking van de stakers

werd gesteld, verklaarde een der commentatoren, dat naar zijn mening, "de LIP-arbeiders beter in de fabriek hadden kunnen blijven om dáár de productie ter hand te nemen". De man scheen er totaál onkundig van, dat dit nu net precies datgene was, wat de LIP-arbeiders ook gedaan hadden tot op het moment, dat ze door de Franse oproerpolitie uit de door hen bezette fabriek werden verjaagd.

Van een werkelijke "vertaling" der Franse situatie in Nederlandse verhoudingen kwam praktisch niets terecht. Toen het interessant begon te worden - op het moment bijvoorbeeld, waarop de sabotage van de strijd door een vertegenwoordiger van het communistische vakverbond C.G.T. duidelijk zichtbaar werd gemaakt, dan wel op het moment, dat men de vraag zou hebben kunnen stellen, wie de dienst uitmaakten, vakbondsgedelegeerden of de plenaire vergadering van de stakers en vergelijkingen te trekken vielen met situaties die zich bij acties in Nederland hebben voorgedaan - zwegen de commentatoren in alle talen. Er zou aanleiding genoeg geweest zijn om er op te wijzen, dat bolsjewisten - in de dagen bijvoorbeeld, dat er hier zoiets als de E.V.C. bestond - op precies dezelfde wijze (en om soortgelijke redenen) een spaak in het wiel trachtten te steken. Er zou ook aanleiding geweest zijn om nu eens te filosoferen over de vraag in hoeverre de plaatselijke vertegenwoordigers van de vakcentrale CFDT, die zich wel strijdbaar hebben opgesteld, vergeleken kunnen worden, hetzij met zogenaamde "kritische vakbondsbestuurders" in Nederland, hetzij met een Arie Groenevelt of een Piet Brussel. Maar niets van dat alles. De mogelijkheid van dergelijke, alleszins actuele en belangwekkende beschouwingen, ontging het commentaar leverend drietal ten enenmale. Inplaats daarvan vernam men herhaaldelijk uit hun mond, dat ze "veel bewondering voor de LIP-arbeiders koesterden, omdat ze het al maandenlang hadden volgehouden en de ENKA-bezitters in een actie van nauwelijks vijf dagen ervaren hadden hoe zwaar zo'n actie wel is". Een waarheid als een koe, die de kijkers natuurlijk zelf ook best hadden kunnen bedenken en die daarom gerust achterwege had kunnen blijven. Bovendien hebben dat soort banaliteiten met een werkelijke toelichting of verklaring niets te maken.

Het moet gezegd worden, dat cameraman Fred Brinkman beter werk leverde dan de commentatoren. We hadden bijvoorbeeld veel bewondering ervoor, dat hij in staat bleek zulke goede opnamen te presenteren van het ingrijpen door de oproer-politie. Maar ook op de filmdocumentatie als zodanig hebben we veel kritiek. Er ontbraken bijvoorbeeld opnamen uit de begintijd van de actie. De kijker bleef er zodoende onkundig van, dat er aan de bezetting en het in eigen beheer nemen der produktie, stakingsacties voorafgingen; dat bij die stakingsacties directieleden gevangen werden gehouden (opgesloten in het directiekantoor) en dat ook dáárbij de politie massaal ingreep, zodat er in totaal niet twee, maar drie operaties van de politie zijn geweest. Beelden uit de tijd, dat er in de fabriek horloges werden geproduceerd of beelden van de verkoop daarvan, ontbraken vrijwel geheel. De interessante mogelijkheid (ons bekend door het kijken naar ándere filmreportages over LIP) om fragmenten te tonen van interviews met vakbondsgedelegeerden op verschillende tijdstippen - zodat de kijker zélf zou kunnen vaststellen hoe de vakbeweging aanvankelijk totaal andere meningen over LIP verkondigde dan later - is onbenut gelaten. Tenslotte gingen de laatste beelden van de documentaire - een interview met een "LIP-vertegenwoordiger" in het een of andere Parijse kantoor - volledig de mist in, aangezien de betrokkene, kennelijk een vakbondsgedelegeerde,

die v er van Besançon en dicht bij zijn Parijse opperbazen geen bek durfde open-
doen, in het geheel niets wist te zeggen. Zijn zwijgen moest worden goedge-
maakt met de welsprekendheid van de Nederlandse journaliste Jacqueline
Wesselius, die goed vertaalwerk leverde (en daarbij uit liet komen, dat de
zo zwijgzame man er toch in ieder geval  nders over dacht dan hetgeen Frans
Wijsen veronderstelde dat hij denken zou) maar die voorts bij ons toch wel de
indruk maakte, de LIP-affaire uitsluitend te bezien op de manier, waarop zij
door bepaalde groepen van politieke idealisten in Frankrijk wordt bekeken.

Onvoldoende waren naar onze smaak ook de beelden van de op 29 septem-
ber gehouden "mars naar Besançon". Daar zou m er van te maken zijn geweest,
indien het voor deze documentaire verantwoordelijke team ook aandacht zou
hebben geschonken aan de (karakteristieke!) wijze, waarop de voorbereiding
van die mars door de Franse vakbeweging (bovenal weer de C.G.T.) werd gesa-
boteerd. Maar misschien is dat een overdreven eis. Van Frans Wijsen kan al-
weer niet verwacht worden, dat hij van die opvallende sabotage kennis heeft
gedragen. 1).

Conclusie: een reportage, die beneden de (beter misschien: beneden on-
ze) maat bleef. Maar we zijn het w el eens met "Volkskrant"-criticus Bank,
dat het meegebrachte filmmateriaal in ieder geval de mogelijkheid bood voor
een diepergaande analyse dan waarvan sprake was. Jammer!

---

1) Men zie het opstel "De lange mars in de regen", "Daad en Gedachte",
november 1973, blz. 1 e.v.

=====

M A A R H O E D A N ?

Op de bladzijden 8, 9, 10, 11, 12 en 13 van dit nummer van "Daad en
Gedachte" heeft de lezer een discussie kunnen volgen tussen twee medewer-
kers van dit blad. Deze discussie vindt zijn oorsprong in de brochure "Maar
hoe dan? Enige gedachten over een socialistische samenleving", waarin het
probleem, waarover de discussie handelt, aan de orde is gesteld. Doch in
die brochure wordt meer behandeld dan alleen "het gemiddelde maatschappe-
lijk noodzakelijk arbeidsuur als rekeneenheid". Ook wordt er in behandeld,
hoe in een socialistische maatschappij de produktie zal zijn georganiseerd,
hoe de organisatie van de gemeenschap zich zal voltrekken en hoe de gemeen-
schap zal worden verdedigd. Ook hoe het kapitalistisch produktieproces ver-
loopt wordt in de brochure verklaard, terwijl het eerste hoofdstuk een dui-
delijke uiteenzetting bevat van hetgeen wij onder socialisme verstaan, name-
lijk een samenleving zonder bevoorrechtiging.

Wanneer u f 2.- overmaakt op ons Postgironummer 30 76 95 onder ver-
melding van "Maar hoe dan?", dan krijgt u de brochure franco toegezonden.
We zijn zo optimistisch te veronderstellen, dat al onze lezers in die bro-
chure ge interesseerd zullen zijn.

Redactie en administra-
tie "Daad en Gedachte".

1

In de spektakulaire arena van het "Nieuws" is de begrafenis van het Chileense volksfront als tragedie op de planken gezet door hen die de problemen van regeringen het meest intuïtief aanvoelen: de andere specialisten van het gezag.

De Stalinistische partijen van het westen en de zgn. socialistische landen zien Allende's nederlaag zeer juist als een eigen nederlaag: hij was één van hen -een Staatsman. Trotskisten en maoïsten betreuren in koor het ontbreken van een "avant-garde-partij", het Deus ex Machina van het seniele bolchevisme. Wat de diverse ideologieën willen verdoezelen is dat de eigenlijke nederlaag geleden is door hen die ook de uiteindelijke overwinning zullen behalen: het autonoom strijdende Chileense proletariaat.

2

Allende de martelaar is dezelfde Allende die de arbeidersmilities van Santiago en Valparaiso in de weken voor de machtsovername ontwapende, hen machteloos makend voor de militairen die toen reeds in zijn kabinet zaten. De kontradiktie in Chili was dan ook niet die tussen Linkse en Rechtse politiciers, het was de kontradiktie tussen het proletariaat en de politiciers van alle partijen. In een onderontwikkeld land was een hoogontwikkelde klassestrijd opgestaan tegen al wat die onderontwikkeling wilde in stand houden, hetzij economisch door een imperialistische onderdrukking, hetzij politiek door het afremmen van de groei van de autonome proletarische macht.

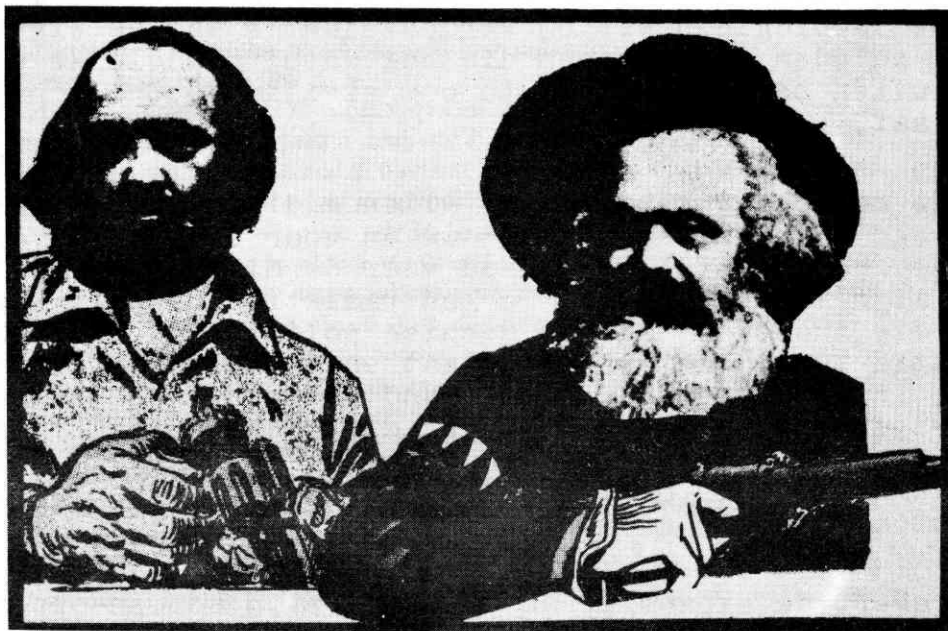
3

Overal kreëert de expansie van kapitaal zijn schijn-oppositie in de vorm van een nationalistische beweging, die zich de produktiemiddelen wil toeëigenen "ten dienste" van de uitgebuite en daarbij de sociale en politieke macht tracht te veroveren voor zichzelf. Dit proces heeft vele vormen aangenomen -van de religieuze xenophobia van Khadafi tot de burokratische religie van Mao- maar overal worden de "anti-imperialistische" slogans geschreven vanuit dezelfde gezags-posities. Zo ook was Allende nooit meer dan een administrator van de staatsinterventie in een kapitalistische economie.

Wanneer het Chileense proletariaat toonde dat het klaar was om de retoriek van het Unidad Popular-programma letterlijk te nemen en in praktijk te stellen, werd de kontradiktie duidelijk tussen de woorden en de vorm van Allende's bewind. De arbeiders en boeren begonnen voor zichzelf te spreken en te handelen. In de bezettingen van eind '72 begrepen ze dat de produktie kon draaien zonder staats of vakbonds "bijstand". In de fabrieken werden Cordones industriales gevormd, die de distributie van de produkten koördineerden en de gewapende verdediging organiseerden. In hun structuur en in hun funktioneren, waren deze komitees - tesamen met de landelijke Consejos- de eerste manifestaties van een raden-tendens. Als dusdanig waren ze de belangrijkste bijdrage tot de ontwikkeling van de revolutionaire situatie in Chili.

5

Van de Braziliaanse straffampen tot de Cubaanse werkkampen, nergens in Latijns-Amerika is het proletariaat aan de macht. Nergens in de wereld. De keuze die het gezag openlaat is die tussen Peron, Castro of de Braziliaanse generaals, tussen Israël of de Arabische Staten: een keuze binnen de uitbuitings-ideologie. De gekombineerde leugens van de burgerlijke en burokratische macht moeten gekonfronteerd worden met de gewapende revolutionaire waarheid, over de ganse wereld. Ook in de wilde stakingen in het westen, ook in het kiemend verzet in het Oostblok vindt men reeds fundamenteen voor een nieuwe wereld. Zij die zich in deze algemene beweging herkennen, moeten de kans grijpen ze uit te breiden met alle subversieve wapens waarover ze beschikken.

BURO VOOR DE DEKOLONISATIE VAN HET DAGELIJKS LEVEN.